

ECloga

INVESTÓ

Eötvös Collegium Diáklap
2012. március

Tartalomjegyzék

Útvesztő

Markó Anita: Útvesztő ¹	5
Szilvay Máté: Szóra bírni a várost.....	6
Nagy Katalin: Vigyázz, mit kívánsz.....	9
Gyuris Kata: Egyezkedés a holtakkal.....	13
Markó Anita: Számoljunk az ihlettel.....	16
Huszár Kristóf: A krétai labirintustól a térkitöltő görbékig.....	21
Janosov Milán: Irodalmi tényfeltárás hálózatanalízissel.....	28
Barta Tamás: Megy a had, megy a ködnek.....	34
Sándor Júlia: Labirintus.....	38
Tóth Olivér István: Útvesztő vagy labirintus?.....	44

Folytassa, Collega!

Takó Ferenc: Világvége.....	47
Paksa Rudolf: Méltónak lenni a nagy elődökhöz... (7.).....	49
Barta Tamás: Interjú Papp Istvánval.....	54
Barta Tamás: Collegiumi népdalkincs 6+1.....	59

Vitriol és macskakő

Bánlaci D. Stella: Az MSZMP mint a Fidesz fegyvere.....	63
Tóth Olivér István: Az egyházügyi törvény katolikus recepciója.....	66

Asztalfiók

Bátori Anna: Szólam.....	71
Barta Tamás: Belédhalt.....	72
Orbán Krisztina: Örökkévalóság – ezt akartad?.....	73

Kult-treff

Tóth Olivér István: Quid rides?.....	77
Varga Nóra: Megtérítés? Eltérítés?.....	80
Kecsmár Nikolett: Nem kérdez, nem válaszol.....	84
Fazekas Boglárka: Sir Thomas Malory és a Kerekasztal lovagai...89	
Szilvási Viktória: Mindig is ezt akartam csinálni.....	92

Idegen tollak

Barta Tamás: Drogi się rozchodzą.....	100
Számunk szerzői.....	103

Sándor Júlia: Labirintus

Miből áll ez a Labirintus? Honnan kéne kijutnunk?

Olyan helyzeteket próbáltunk a gyerekekkel összerakni, amivel minden roma származású férfi, nő, fiatal az élete során legalább egyszer, de azt gondolom, többször szembekerül. Ma a többségi társadalomban élők nem nagyon találkoznak hasonló szituációval. Azt gondoltuk, a nézőket úgy tudjuk a leghatékonyabban szembesíteni a helyzettel, hogyha ők maguk élik át ezeket a szituációkat – pusztán azért, mert a játék kedvéért a bőrük színe megváltozott.

A Katona József Színház ifjúsági programjának részét képező öt jelenetből álló *Labirintus* c. színházi nevelési program kapcsán a programvezető Végh Ildikó dramaturggal az előadásról, az ifjúsági programról és a színházi nevelésről beszélgettem.

Kik az előadás célközönsége?

A célközönség elsősorban a középiskolások. Két előadás volt most, és majd lesz belőle még márciusban kettő. Az első két előadásra jöttek felnőttek is, mert nyilván fontos volt megmutatnunk a pedagógusoknak és a barátoknak, szülőknek, hogy min dolgoztak a gyerekek négy hónapon keresztül.

Honnan jött az ötlet, hogy a Labirintust csináljátok meg az ifjúsági programosokkal?

Tavaly Máté Gáborral kiválasztottuk azokat az előadásokat a Katona repertoárjából, amelyekről azt gondoltuk, érdemes lesz a srácoknak végiggondolniuk; amelyeken érdemes egy kicsit továbbmenni, megtalálni új rétegeit a tárgyalt problémáknak, és érdemes a gyerekekkel ezeket közösen megbeszélni, érdemes közösen dolgozni rajtuk. Így választottuk ki a *Cigányokat*, a *Golden Dragont* és *A kétfejű fenevadat*, ebben az évadban pedig még a *Woyzeck* lett az, ami mellé ifjúsági programot csináltunk. A *Cigánylabirintus* ötlete Gáboré volt. Várady Zsuzsi dramaturg akkor olvasta a könyvet [Kardos Péter és Nyári Gábor *Cigánylabirintus* c. szerepjátékkönyve], amikor Gábor még a *Cigányokon* gondolkodott. Aztán végül abban az előadásban nem használták a könyvet. Örülök, hogy ezt a keretet választottuk az egész előadáshoz. Azt gondolom, hogy ez egy fontos könyv, egy fontos szerepjáték. Játszottam már több középiskolában, végigmentünk rajta csoportokban, iszonyatosan élvezték a srácok, és élveztek utána beszélgetni róla.

Hogyan állt össze az a csapat, akik az előadásban szerepelnek?

Általában van egy lehetőség az iskolák számára, hogy csatlakozzanak az ifjúsági program hosszúprogramjához. Akik csatlakoznak, ők bázis iskolák lesznek: eljönnek az előadásainkra és a foglalkozásokra. Azok a gyerekek, akiket jobban érdekelt a dolog, elkezdtek velünk a *Labirintuson* dolgozni. Különböző helyekről jöttek: egy nagyobb létszámú csapat a Belvárosi Tanodából, jöttek még a Terézvárosi Kereskedelmi Szakközép- és Szakiskolából és volt egy csapat, akik még tavaly kerestek meg, hogy szeretnének a hosszúprogramban részt venni. Ez egy kevert társaság volt a Fazekasból, a Szent István Gimnáziumból és a Trefortból. Így állt össze végül ez a nagyon vegyes csapat, szakközepesekből, szakmunkásképzősökből, problémás gyerekekből és elitgimnazistákból. De úgy tűnt, hogy itt nagyon jól tudnak együtt dolgozni.

Hogy jött létre maga az előadás?

A lényeg igazából nem az volt, hogy készítsünk egy előadást. Nyilván egy ilyen program a végén mindig van egy prezentáció, de inkább az a fontos, hogy megnézzünk egy előadást, történetesen itt a *Cigányokat*, és elkezdünk beszélni arról a dologról, amivel az előadás foglalkozik. Ez a téma a mai napig aktuális. Voltak a csoportban is roma származású gyerekek, a másik része a csoportnak viszont egyáltalán nem találkozott még igazából a problémával. Attól függően, hogy ki jobboldali, ki baloldali érzületű családban nőtt föl, természetesen hozták a sztereotípiákat, de alapvetően a csapat egyik részének nem volt semmi köze a dologhoz. A közös beszélgetésen megpróbáltunk olyan helyzeteket hozni, mint a kitaszítottság, a kiközösítés, a kiszolgáltatottság, ami bőrszíntől független és amit minden ember átél valami miatt (iskolai szituációban, családi szituációban). Szépen kerültek elő a történetek. Ez volt az első kör. A második kör maga a szerepjátékkönyv volt. Amikor már egy kicsit jobban ismertük egymást, mi magunk is csoporton belül: mindenkinek el kellett olvasnia és végig kellett mondania a történetét, hiszen mindenki más történetet kap a szerepjátékkönyv végén. És akkor megnéztük azt, hogy szerintük ki hol hozott rossz döntést, kit hol segített vagy éppen akadályozott a szerencse (a dobókocka), és aztán próbáltuk a benyomásainkat megosztani egymással a játék kapcsán. Tehát ez volt a következő lépés. Utána beszélgettünk arról, hogy ha szeretnénk a könyvben átélt benyomásainkat továbbadni a nézőknek, akkor azt hogy csinálnánk. A hosszúprogramnak mindig ez a lényege, hogy van egy alapprobléma, azt a problémát megpróbáljuk minél jobban körbejárni a srácokkal és utána azt mondjuk, hogy jó, van egy probléma, amiről most már én magam is gondolkodom

valamit a személyes élményeim meg az olvasmányélményeim stb. alapján és nekem is fontos így vagy úgy, és akkor megkeressük, hogy miként fogjuk tudni elmesélni, színházi formába önteni saját gondolatainkat, érzéseinket. Arra jutottunk a gyerekekkel, hogy nagyon jó lenne a szerepjátékkönyvből azt a hatást megtartani, hogy egyszerűen ne legyen választása a nézőnek, vagyis végig kelljen járnia egy személyes történetet, egy roma srác történetét, akár akarja, akár nem. Ezért döntöttünk úgy, hogy a nézők legyenek részesei a jeleneteknek.

Ezek szerint a program elsődlegesen azt a középiskolás csoportot célozza meg, akik részt vesznek benne. Mi a helyzet azokkal, akik az előadás nézői lesznek? Mennyire szól róluk a program?

Ez úgy indult, hogy a résztvevő gyerekek közvetlen közegének mutatjuk be az előadást, tehát az a cél, hogy egy diskurzust lehessen nyitni a témáról abban a közegben, ahol ők élnek. Ez nyilván izgalmas. Elég jó volt nézni ahogy a terézvárosi anyukák-apukák, a fazekasos anyukák-apukák és a trefortos anyukák-apukák együtt, egy csoportban oldották meg ezeket a feladatokat, meg mentek végig a kalandokon, aztán a beszélgetésen is együtt ültek és együtt kérdezték a gyerekeket vagy engem, együtt mondták el a benyomásaikat és a véleményüket a dologról. Ez egy nagyon fontos találkozási pont nem csak a gyerekeknek, hanem a szülőknek is. Eddig nem sok ember, százan voltak nézők a két napon, plusz a gyerekek, de azt gondolom, hogy aki részt vett ebben a programban, az mélyebben benne van ebben a témában, mint egy átlag középiskolás... mélyebben és érzékenyebben látja és reagál.

A Labirintus színlapján azt olvashatjuk, hogy a foglalkozásokat Kiss Eszterrel és Kovács Lehellel közösen vezettétek. Mi volt az, amiben ők mint színészek többet vagy másképp tudtak segíteni a gyerekeknek?

Alapvető célja a hosszúprogramnak, hogy megpróbáljuk megmutatni, miként lehet egy meglévő gondolathoz, történethez formákat keresni. Ezért vannak színészek, Eszter és Lehel, a próbafolyamatban. Nem csak azért, hogy a gyerekek plusz élményként színészekkel is dolgozhassanak, hanem nyilván ők tudnak még olyan nézőpontot, formát vagy segítséget adni a kezünkbe, amit a gyerekek nem gondolnak vagy adott esetben én sem.

Elérte a célját a program? Érezhető volt menet közben, hogy akiknek eddig semmi közük nem volt a színházhoz, rátaláltak az alkotó gondolkodásmódra? Vannak akik úgy érzik, hogy szívesen folytatnák az ilyen munkát?

Hát... most úgy érzik, hogy szívesen folytatnák, nyilván nem mindenki ugyanolyan intenzíven... Egy csomóan érettségiznek is közülük, tehát az a legfontosabb most a számukra és ez így is van jól, de azt gondolom, hogy a többséggel még biztosan találkozom, hogy ők biztosan visszajönnek. A terézvárosiak már visszajöttek egyébként, ők egy olyan csapat, akikkel tavaly a *Golden Dragonon* dolgoztunk. Azt gondolom, az alkotás élményét, örömét biztosan átérték a gyerekek. És azt biztos, hogy tudják, a színház egy adekvát forma ahhoz, hogy kifejezzék a gondolataikat, véleményüket. Azt gondolom, hogy a célját ilyen formában el is érte a program. Ez így önmagában is nagyon fontos, de mivel maga a körüljárt probléma is húsbavágó, én annak örültem, hogy ebben a témában tudtunk mélyebbre ásni és számukra személyessé, nekik fontossá tenni ezt a dolgot. Külön öröm volt, hogy nem csak a dolog játék része, nem csak az „intellektuális” része, hanem valami más is sikerült.

Van Magyarországon az ilyen típusú beavató diákszínjátszásnak hagyománya? Van olyan program, ami létrehoz hasonló dolgokat, mint a Labirintus?

Van, a KÁVA. Most a Krétakörrel dolgozott többször, színházi nevelési előadásokat, (TIE) programokat készítenek. Szerintem azokat érdemes nézni, mert nagyon-nagyon magas színvonalon teszik ezt a KÁVÁ-sok. Van egy demokrácia-projektjük, az *Akadályverseny*, azt nagyon szeretem. TIE előadásokat készít a Kerekasztal is: minden előadás a nézői aktivitásra épít, hogy a néző kikerüljön a passzív szerepből, belefolyjon, alakítsa a történetet, értelmezze, és értelmezze újra azt. Ezekben a közös játékokban mélyebben lehet beszélni azokról a mikro-, makrotársadalmi, erkölcsi problémákról, amelyek aktuálisan érintik a célzott korosztályt.

Kívülről úgy gondolom, hogy nagy szükség van ilyenekre. A visszajelzések is arra utalnak, hogy kell az ilyen program és több kéne?

Én azt gondolom, hogy igen. A pedagógusok, akik most itt voltak nálunk, azt mondták, hogy nagyon szeretnék elhozni a saját osztályukat az iskolájukból. Nézd meg a KÁVÁ-sok oldalát, elég jól be vannak táblázva, és a Kerekasztalosokról sem gondolom, hogy ne keresnék őket. Egyébként hogy ne csak őket említsük meg, van a MU Színháznak is egy nagyon jó ifjúsági programja. A színházak is felmérték, hogy gond van. Elsősorban mindenki afelől próbálja megközelíteni a dolgot, hogy minél több nézőt becsalogasson. Azzal, hogy leszállítjuk a jegyárakat, vagy egy-egy napra behozzuk a gyerekeket a színházba, például egy nyílt nappal, az átlag középiskolást vagy az átlag fiatalot nem kötjük hosszú távon a színházhoz. Azzal

tudunk hosszú távon a színházhoz kötni fiatalokat, hogyha együtt játszunk, együtt gondolkodunk velük. Hogy ez legyen az első, hogy a színházban fórumot lássanak, ahol ők maguk is részt vehetnek, aminek ők maguk is részesei lehetnek. És nem csak a befogadás élményében, hanem a feldolgozásban is. Amit a Katona csinál, az tényleg egyedülálló, mert egy kőszínházból intott erre rá, és egy kőszínház nem a szokásos beavatóprogramot kínálja a gyerekeknek, hanem azt kínálja, hogy a fiatalok éljenek együtt a színházzal.

Van a nézők részéről is igény arra, hogy menjen még az előadás?

Annyira kevés ember látta, hogy nyilván azt hallom, menjen még. De mivel ez egy játék, a nézőnek, aki eljön, játékkedvvel kell eljönnie. Tehát ha valaki nem szereti azt a típusú színházat vagy azt a típusú játékot, ahol jobban van piszkálva, mint hogy ül egy székben és nézi azt, ami a színpadon zajlik, az lehet, hogy nem fogja magát jól érezni, és lehet, hogy elmegy két jelenet között, mint ahogy erre is volt példa. Azt mondták, hogy ők nem tudták, hogy ez ilyen lesz, és hogy ők nem szeretnék ezekben a jelenetekben részt venni vagy hogy nem szeretnék végigmenni ezeken a jeleneteken. Ez rendben is van, mert nyilván az emberek nagy része arra van szocializálva, hogy a színházban szép ruhában leülünk a székbe, meg-nézzük azt, ami a színpadon történik és utána hazamegyünk. Ez most nem egy ilyen játék, amit a középiskolásokkal csináltunk: ez veszélyesebb. Ráadásul mivel négy útvonalon járják körbe a nézők ezt a történetet, nyilván az sem mindegy, hogy milyen sorban követik egymást a jelenetek, nem mindegy, hogy hány emberrel és kivel kerülnek egy csapatba. Múltkor például egy olyan csapatot kaptam, ahol több volt az idősebb ember, nekik egészen más dolog miatt volt fontos ez az előadás, mint a fiataloknak. Ezért sem tudom megmondani, hogy mennyire fontos ez a nézőknek vagy mennyire nem fontos, mert nagyon sok összetevője van. Azt tudom, hogy nagyon bátran és okosan kérdeznek a végén, és nagyon bátran mennek bele a helyzetekbe, illetve a játékokba. Ami még fontos, és amit jó volt látni, hogy van egy jelenet, ahol összeér ez a négy csapat, ahol egy kicsit várakozunk a zárójelenetre, és ott elkezdődött egy spontán beszélgetés. Ez nagyon-nagyon jó és nagyon izgalmas volt. Ennél jobbat, fontosabbat nem tehetünk. Nem színházat csinálunk, hanem ez valóban egy játék, amiben a nézőnek vagy van kedve részt venni vagy nincs. De azt gondolom, a többség nem marad érintetlenül.

Az működik, amit szerettetek volna, hogy a vándorlás során egy csoportba tartozók tényleg csapatokká váljanak a végére?

Azt gondolom, igen. Azt szeretnénk volna, hogy a csapat döntse el,

mennyire megy bele a helyzetekbe. A tapasztalat az, hogy a harmadik-negyedik, illetve az utolsó, ötödik jelenetnél jön lázba a közönség annyira, hogy beleszóljon a jelenetekbe.

Volt is rá példa, hogy beleszóltak?

Persze. Volt az állásinterjúnál, ahol megpróbálták egy kicsit helyretenni a leányzót. Nem hagyta magát. Akkor a BKV-s jelenetnél próbálták nem kimenteni a lányt, hanem kekeckedni ők is az ellenőrökkel, a végén a diszkójelenetnél próbálták megvédeni a lányt, volt rá példa, hogy beszóltak a Bálintnak, hogy rasszistákkal nem buliznak vagy hagyja békén a lányt, illetve az is állandó gesztus, hogy segítenek összeszedni a lánynak a táskáját. Azért annál a jelenetnél már megmozdulnak az emberek. Volt a bunkis résznél is olyan pillanat, ahol összedöntötték a bunkert a nézők.

A gyerekek élvezik azt, ha ilyen váratlan dolog történik és improvizálni kell?

Nem könnyű helyzet, de élvezik. Persze megnézzük azt, mik lehetnek azok a reakciók, amivel egy néző beszállhat ezekbe a játékokba... Egészen onnan kezdve, hogy csak beszélnek nekik, egészen odáig, hogy közbelépnek. A vége az, ami nagyon húzós, mert ott már mindenkinek forr az agya, de alapvetően csak beszélőlogatás megy, azon még nem gondolkodtak eddig a nézők, hogy alakítsanak a jelenetek folyásán vagy végeredményén. Olvasva a könyvet, az volt a legdurvább és a legnyomasztóbb kifejezése az egyik kislánynak, amikor azt mondta, hogy egy idő után föladod. Egyébként a végén, az utolsó jelenetben általában ki is esnek a nézők abból a szerepből, amiben eredetileg vannak, tehát a roma srác karakteréből, és visszaváltanak okos, értelmes, érzékeny, többségi társadalombeli szereplőkké, és úgy osztják a gyerekeket a színpadon a zárójelenetben.

Ha maradunk a labirintusmetaforánál, mondhatjuk azt, hogy létezik valamiféle kiút a labirintusból? Lehetséges happy end?

A nézők, játszók számára nincs. Akik bolyonganak velünk a *Labirintusban*, sorra zsákutcába futnak, minden állomáson pofonokat kapnak, megtapasztalják, milyen kiesni a többségi társadalomból, milyen romaként a „kijáratot” keresni. Ilyen értelemben azért valahova mindenképpen eljutunk.